
ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Навчальний посібник

*за редакцією професора
М.О. Данилюка*

**“Магнолія 2006”
Львів**

УДК 005.51:005.584:658

Д 18

Відтворення цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку.

Рецензенти:

Баланюк І. Ф. – доктор економічних наук, професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Тивончук І. О. – доктор економічних наук, професор Національного університету “Львівська політехніка”;

Литвин Б. М. – доктор економічних наук, професор Тернопільського національного економічного університету.

Колектив авторів:

Микола Данилюк, Руслан Бойчук, Богдан Гречаник, Василь Гречаник

Д 18 Планування і контроль на підприємстві: Навч. посіб. / За ред. М. О. Данилюка – Львів: “Магнолія 2006” – 328 с.

ISBN 978-966-2025-44-6

“Магнолія 2006”

У навчальному посібнику розглянуто питання теорії, методики і практики планування та контролю діяльності промислових підприємств. Докладно розкрито форми, методи та процеси планування і контролю на підприємстві, особливості маркетингових досліджень для складання планів збуту продукції та матеріально-технічного забезпечення виробництва, механізм розробки фінансового плану підприємства і контролю за його виконанням, а також планування організаційно-технічного розвитку та складання бізнес-планів.

Призначений для викладачів та студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, слухачів шкіл бізнесу та післядипломної освіти, а також може бути корисним для фахівців промислових підприємств та організацій.

УДК 005.51:005.584:658

ISBN 978-966-2025-44-6

© Данилюк М. О. та ін.

© “Магнолія 2006”

ЗМІСТ

Передмова	8
------------------------	----------

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	11
---	-----------

1.1. Зміст і задачі планування на підприємстві	11
1.2. Філософські засади планування	16
1.3. Цілі підприємства та принципи планування	21
<i>Запитання для перевірки знань</i>	24
<i>Тести підсумкового контролю</i>	25

ТЕМА 2. СИСТЕМА ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	27
---	-----------

2.1. Сутність і класифікація планів господарчої діяльності підприємства. Методологія планування та прогнозування	27
2.2. Організаційні форми та процедура планування	32
2.3. Інформаційне забезпечення та нормативна база планування	36
2.4. Інформаційні технології та інформаційні системи управління підприємством: загальна характеристика	40
2.5. Планування та управління підприємством в системі “Галактика ERP”	45
<i>Запитання для перевірки знань</i>	49
<i>Тести підсумкового контролю</i>	49

ТЕМА 3. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПЛАНУВАННЯ ЗБУТУ І КОНТРОЛЮ ПРОДУКЦІЇ	52
--	-----------

3.1. Маркетингова політика підприємства та механізм її реалізації	52
3.2. Методика розроблення плану збуту продукції	55
3.3. Планування рекламної діяльності	60
3.5. Автоматизація процесів планування та контролю за збутом продукції підприємства	65
<i>Запитання для перевірки знань</i>	71
<i>Тести підсумкового контролю</i>	72

ТЕМА 4. ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ	74
4.1. Планування номенклатури і асортименту продукції	74
4.2. Виробнича програма підприємства: зміст, структура та особливості її розроблення	77
4.3. Планування виробничої програми у вартісному вираженні	82
4.4. Автоматизація процесів планування виробництва продукції	86
<i>Запитання для перевірки знань</i>	90
<i>Тести підсумкового контролю</i>	90
ТЕМА 5. ОПЕРАТИВНО-КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА	93
5.1. Зміст і завдання оперативно-календарного планування на підприємстві	93
5.2. Особливості оперативно-календарного планування в одиничному, серійному та масовому виробництві	97
<i>Запитання для перевірки знань</i>	103
<i>Тести підсумкового контролю</i>	103
ТЕМА 6. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА	106
6.1. Зміст плану матеріально-технічного забезпечення	106
6.2. Планування потреби в матеріальних ресурсах	109
6.3. Запаси та управління ними	114
6.4. Автоматизація процесів планування та контролю матеріально-технічного забезпечення на підприємстві	120
<i>Запитання для перевірки знань</i>	125
<i>Тести підсумкового контролю</i>	125
ТЕМА 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЮ ПОТУЖНІСТЮ	128
7.1. Загальна характеристика, види та чинники визначення виробничої потужності підприємства	128
7.2. Методики розрахунку виробничої потужності	132
7.3. Система показників виробничої потужності	139
<i>Запитання для перевірки знань</i>	143
<i>Тести підсумкового контролю</i>	143

ТЕМА 8. ПЛАНУВАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	146
8.1. Планування потреби в персоналі підприємства	146
8.2. Планування продуктивності праці	155
8.3. Планування фонду оплати праці персоналу підприємства	159
<i>Запитання для перевірки знань</i>	165
<i>Тести підсумкового контролю</i>	166
ТЕМА 9. ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА. ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЇЇ СКЛАДОВИХ.....	168
9.1. Сутність виробничої інфраструктури підприємства. Особливості функціонування її основних складових	168
9.2. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням	171
9.3. Планування роботи енергетичного господарства	173
9.4. Планування роботи транспортного цеху	178
9.5. Планування роботи ремонтного цеху	182
9.6. Автоматизація процесів планування технічного обслуговування та ремонту обладнання на підприємстві	184
<i>Запитання для перевірки знань</i>	191
<i>Тести підсумкового контролю</i>	192
ТЕМА 10. ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА	195
10.1. Економічний зміст процесу планування витрат підприємства	195
10.2. Калькулювання собівартості продукції: сутність, основні поняття та методи	199
10.3. Методика складання кошторису витрат на виробництво	204
10.4. Автоматизація процесів планування та контролю витрат підприємства	207
<i>Запитання для перевірки знань</i>	210
<i>Тести підсумкового контролю</i>	210
ТЕМА 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	213
11.1. Суть фінансового планування, методи його проведення та основні види	213
11.2. Загальна характеристика системи бюджетів підприємства	216

Планування і контроль на підприємстві

11.3. Планування прибутку підприємства за видами діяльності	220
11.4. Загальний порядок складання бюджетів підприємства та система контролю за їх формуванням і виконанням	224
11.5. Автоматизація процесів фінансового планування та контролю на підприємстві	226
<i>Запитання для перевірки знань</i>	229
<i>Тести підсумкового контролю</i>	230
ТЕМА 12. ПЛАНУВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ.....	233
12.1. Економічна суть, склад і структура плану оновлення продукції	233
12.2. Нормативна база планування, підготовки та освоєння нової продукції	236
12.3. Методика розроблення плану підготовки та освоєння нової продукції	240
12.4. Автоматизація процесів планування та контролю за проведенням науково-дослідних та дослідно- конструкторських робіт в системі “Галактика ERP”	245
<i>Запитання для перевірки знань</i>	248
<i>Тести підсумкового контролю</i>	249
ТЕМА 13. ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	251
13.1. Склад і структура плану організаційного і технічного розвитку підприємства	251
13.2. Методика розрахунку показників технічного та організаційного розвитку	254
13.3. Методика визначення впливу організаційно- технічних заходів на техніко-економічні показники діяльності підприємства	264
<i>Запитання для перевірки знань</i>	268
<i>Тести підсумкового контролю</i>	268
ТЕМА 14. МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	271
14.1. Зміст та призначення бізнес-плану	271

Зміст

4.2. Структура і методика складання та оформлення бізнес-плану підприємницької діяльності.....	274
<i>Запитання для перевірки знань</i>	279
<i>Тести підсумкового контролю</i>	280
ДОДАТКИ	283
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	292
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	323

ПЕРЕДМОВА

Ще декілька десятиліть назад у вищих навчальних закладах України здобувала фахові знання незначна частина молодих людей. Академічні групи налічували від п'ятнадцяти до двадцяти студентів. Кожна лекція чи семінар були подією, на них усі студенти активно працювали, засвоювали новий матеріал шляхом дискусії з викладачами і не тільки в аудиторіях. Сьогоднішня вища освіта набула масового характеру. Рівень базових шкільних знань у студентів коливається у значних інтервалах. В багатьох випадках, на жаль, науково-педагогічний персонал кафедр багато часу витрачає на роботу з відстаючими студентами.

Більшість із Вас, хто прочитав ці перші рядки, догадалася, що автори намагаються переконати читача у необхідності більш активної роботи з навчальною літературою. Підручник чи посібник був і залишається одним із основних складових елементів навчального процесу.

Ви тримаєте в руках 2-е видання навчального посібника “Планування і контроль на підприємстві”, який рекомендується насамперед студентам для вивчення аналогічної нормативної дисципліни освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом “Економіка підприємства”. В ньому узагальнено досвід викладання питань планування на мікрорівні у вищих навчальних закладах м. Івано-Франківська.

***Мета вивчення дисципліни** — формування у студентів системи знань з методології розроблення перспективних і поточних планів у діяльності підприємства та контролю їх виконання; засвоєння теоретичних знань і практичних навичок з питань планування основного, допоміжного, обслуговуючого виробництва, праці та фінансових результатів.

Практика показує, що підприємці, особливо ті, які не мають спеціальної економічної освіти, нерідко вважають, що їхній успіх або невдачі не мають нічого спільного з плануванням, впровадженням наукових методів організації праці та виробництва, системою внутрішньозаводського контролю, а є наслідком особистого хисту, таланту чи прорахунків. Спостерігається зниження уваги до ролі організації планової роботи,

особливо цехової та внутрішньоцехової. Причиною цього є постійна зміна кон'юнктури ринку, однак бізнесовий успіх прийде до тих фахівців, які будуть не тільки глибоко розуміти ринкові процеси, але і добре володіти науковими методами складання стратегічних і поточних планів та організації контролю за їх виконанням.

★ Основним завданням навчального посібника “Планування і контроль на підприємстві” є допомогти студентам опанувати основи планової роботи, аналізу та оцінки діяльності підприємства усіх форм власності, що в майбутньому сприятиме молодим спеціалістам у швидкій адаптації до практичної діяльності.

Посібник складається з 14-ти тем, послідовне вивчення яких допоможе студентам:

- ↳ оволодіти технологією планування діяльності підприємства, його підрозділів, враховуючи при цьому існуючі взаємозв'язки між ними;
- ↳ опанувати форми, методи і процеси планування і контролю на підприємстві;
- ↳ вивчити структуру і технологію розроблення типових стратегічних і поточних планів щодо економічного і соціального розвитку підприємства;
- ↳ застосувати на практиці планові показники, норми, нормативи, які використовуються при складанні планів, і методику їх розрахунку;
- ↳ організувати маркетингові дослідження та складати плани збуту продукції;
- ↳ розробити оптимальну виробничу програму та організувати оперативно-календарне планування і контроль за його виконанням;
- ↳ розраховувати матеріально-технічне забезпечення виробництва і забезпечення його операційної діяльності виробничою потужністю;
- ↳ визначити потребу в персоналі підприємства і оплату його праці;
- ↳ розрахувати потребу в допоміжних і обслуговуючих службах (виробничій інфраструктурі) і витрати на їх утримання;
- ↳ визначити загальні витрати на виробництво продукції і скласти калькуляцію окремих видів виробів;
- ↳ складати фінансовий план і забезпечувати контроль за його виконанням;
- ↳ опанувати методику планування нових видів продукції;

Планування і контроль на підприємстві

✦ *планувати організаційно-технічний розвиток підприємства та складати бізнес-плани;*

✦ *використовувати інформаційні системи та технології в управлінських процесах на підприємстві.*

Дисципліна “Планування і контроль на підприємстві” ґрунтується на знаннях, набутих студентами при вивченні таких дисциплін: політична економія, макроекономіка, економіко-математичне моделювання, економічна інформатика, статистика, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси підприємства, бухгалтерський облік, економіка праці і соціально-трудова відносина, стратегія підприємства, потенціал і розвиток підприємства, організація виробництва, проектний аналіз та інші.

Після вивчення дисципліни “Планування і контроль на підприємстві” студенти повинні **знати і вміти**:

➤ *основні методи та стратегії планування і контролю всієї фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємства в умовах ринкових відносин;*

➤ *досліджувати та планувати стратегію розвитку виробництва на основі аналізу ринкових можливостей підприємства і в умовах жорсткої конкуренції;*

➤ *створювати ефективні структури і варіанти планування раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;*

➤ *розробляти і застосовувати ефективні форми мотивації діяльності персоналу;*

➤ *розробляти і обґрунтовувати стратегічні плани інноваційної та інвестиційної діяльності;*

➤ *складати і корегувати плани виробництва і збуту продукції з урахуванням дій конкурентів і ризиків;*

➤ *встановлювати дієвий контроль за виробництвом, реалізацією продукції та формуванням належних фінансових показників;*

➤ *складати бізнес-плани.*

Автори з вдячністю приймуть пропозиції, зауваження та побажання щодо покращення структури і змісту посібника, які можна надсилати за адресою:

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Данилюк Микола Олексійович
Бойчук Руслан Мирославович
Гречаник Богдан Васильович
Гречаник Василь Петрович

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Навчальний посібник

Керівник видавничого проекту *В. М. Піча*

Формат 60 × 84/16. Умовн. друк. арк. 22. Гарнітура Таймс Нью Роман

ПП "Магнолія 2006"

м. Львів-53, 79053, Україна, тел.+380503701957

e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва "Магнолія 2006"